لزوم نگاه به ادله با عینک تحقیق

ناگفته نماند که این حرف ما، با پیشداوری تفاوت دارد. گفتن این مطالب محض شما لازم نیست، ولی از باب تذکر و یادآوری است که عینکهایی که افراد برای نگاه به ادله میزنند دو جور است؛ به تعبیر امروزی، عینکهای مفسرمحور و عینکهای مؤلفمحور. ما میخواهیم طبق عینک مؤلفمحور جلو برویم. گاهی کسی عینک پیشفرض میزند و از اول یک پیشفرضی دارد و میخواهد آن را ثابت کند، لذا دنبال آیه و روایات میرود و به اندک مناسبتی مقصود خودش را به آنها تطبیق میدهد و میچسباند. خب اینکه اصالً مقصود ما نیست و این کار حرام است. نقطه آغازش حرام است؛ یعنی اینکه اول یک عینکی بزند که پیشفرضی داشته باشد و هر چه هوای خودش هست را بخواهد با زور به آیات و روایات بچسباند؛ این کار غلط است. پس اینکه گفتم ما به اینها بهعنوان مستحسنات و با سوء نظر نگاه میکنیم، برای همین بود که اول یک پیشفرض درست نکنیم تا بخواهیم با زور از آیات و روایات به دست بیاوریم. ما فعلاً داریم بحث ثبوتی میکنیم تا بحث ثبوتی را بهعنوان یک احتمال ثبوتی سر برسانیم. با این بحث ثبوتی، بعداً عینک مؤلفمحور به چشم میزنیم؛ یعنی سراغ آیات و روایات میرویم، نه اینکه با زور به آنها بچسبانیم، بلکه اول میبینیم در عرف عقلاء، مقصود از این آیه و روایت چیست و اگر توانست دال بر مطلب ثبوتیای که سر رساندیم، باشد، انتخابش میکنیم. پس در گام سوم عینکی میزنیم که این عینک، عینک تحمیل بر ادله شرعیه نیست. تحمیل خیلی تفاوت دارد. ما نمیخواهیم وقتی یک بحثی صاف شد، آن را تحمیل کنیم. اصلاً این را نمیخواهیم. بلکه اگر ثبوتاً یک بحثی صاف شد، میخواهیم ببینیم آیا دلیلی از ناحیه شارع - به نحوی که ما این نظر را به شارع مستند کنیم - بر این هست یا نه؟ میگویید خب پس به این بحثها چکار داشتید؟ ببینید؛ این بحثها بلاریب مهم است؛ این عینک زدن مهم است و نمیتوانیم این را انکار کنیم. هر کسی یک عینکی زد و به ادله نگاه کرد که متهم نیست. عینک تحقیق با عینک تحمیل خیلی تفاوت دارد. یک وقتی شما عینکی میزنید تا به یک مناسبتی بر آن منابع تحمیل کنید و سوء استفاده کنید -حضرت فرمودند «حَمّالٌ ذُو وُجُوهٍ»[1]- اما یک وقتی عینک میزنید به این معنا که برای قبلیها یک بحثی مطرح نبود، اما الآن برای شما مطرح شده و با این عینک به آیات و روایات نگاه میکنید تا ببینید شارع چه پاسخی به شما میدهد. این عینک که عینک خوبی است؛ عینک تحقیق است، نه عینک تحمیل. موضوعی است که اصلاً برای دیگران مطرح نبود. من مکرر عرض کردهام؛ مثلاً محیط زیست؛ شما ببینید در کدام فقهی است که راجع به محیط زیست بحث کرده باشد! خب ما که در فقه، کتاب محیط زیست ندارید که فقهاء با این عنوان نگاه کرده باشند، اما شما میتوانید این عینک را به چشم بزنید و آن چیزهایی را جمعآوری کنید که وقتی عرف عقلاء نگاه میکنند، میگویند نظر شارع این است، نه اینکه نظر شما این بوده و به آن چسباندهاید. بنابراین کسی نگوید شما که الآن با این عینک سراغ ادله میروید، متهم هستید. نه، اگر عینک، درست باشد و عینک تحقیق باشد، متهم نیستیم.

در این مراحل، فعلاً در دومی هستیم. دومی کدام بود؟ بررسی و نگاه این نظرهای جلیل با تدقیق. میخواهیم صاحبه ارائه بدهیم که اقصر الطرق چیست. بحث امروز ما بر سر نگاه دقیق کردن به حرفهایی است که مطرح شد.

[1] نهج البلاغه (صبحي صالح) ، جلد : 1 ، صفحه :۴۶۵

بازبینی #2
ایجاد شده 23 اوت 2025 15:33:39 توسط ... .
به روزرسانی شده 2 اکتبر 2025 12:36:08 توسط ... .